

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lugduni, M.DC.LI.**

IV. Quid sit bonum transcendente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

- 9 Infertur sextò; falsitatem non esse passionem entis, sicut est veritas, quia non omne ens probabiliter apparet aliter ac est: sunt enim plura ita ab aliis distincta, vt nulla probabilitate possint cum aliis confundi, nisi per summam cognoscentis ignorantiam: neque vt ens falsum dicatur sufficit ipsum fundamentum quodlibet tribuere, vt aliter ac est iudicetur, sed requiritur fundamentum tale esse, vt prudenter quis possit moueri ad iudicandum de re aliter ac est.
- 10 Notandum est quod quando duo entia ita inter se sunt similia vt quodlibet fundamentum tribuat vt confundatur cum alio, exempli gratia, aurum, & aurichalcum, ex natura rei non magis debuisset dici aurichalcum falsum aurum, quam aurum falsum aurichalcum, nihilominus vsu receptum est vt illud quod est imperfectius vocemus falsum respectu alijs similis perfectioris, & aurichalcum, falsum aurum dicimus, non verò aurum, falsum aurichalcum appellamus, quod tantum ex vsu, & communi loquendi modo dependet, potest tamen aliqua huius assignari ratio, quia cum quolibet entitas propriam perfectionem affectet, melius per metaphoram dicimus rem imperfectam nos fallere intendere simulantem se perfectiorem, quam rem perfectam nos decipere procurare, imperfectior se esse fingentis: sicut enim in rationalibus homo ignobilior sepe se alium nobiliorem esse fingit, & oppositum non nisi raro contingit, ita in non cognoscentibus per metaphoram dicimus rem imperfectiorem induere se figura alijs perfectioris, vt perfectionem simulat, quam in se non habet.
- 11 Inquiri solet, an obiectum artificiale falsum dicatur ex eo, quod non sit iuxta regulas artis executioni mādaturum. Resp. negatiue, id enim potuit accidere ex eo, quod artifex non formauit ideam, quam formare debuisset iuxta artis regulas, & ita licet opus externū sit conforme ideæ, tamen declinat a regulis artis, & tunc illud opus non potest dici falsum, quia est conforme cognitioni, quia cognoscitur, error enim tunc tantum est in artifice, qui non formauit ideam, quam formare debuisset, non verò in praxi, quæ perfectè est imitatrix propriam ideam. Si verò artifex perfectam habeat ideam operis exercendæ iuxta regulas artis, & ex imbecillitate potentie exequutricis non se conformantis in opere externo directioni ideæ internæ, tunc illud opus executioni mandatum propriè non est obiectum ideæ, neque praxis vt dicebam in Logica Controuers. l. 1. Punct. 2. quia tale opus est monstruosum respectu directionis, quia est præter intentionem agentis, ac proinde non illud opus dicitur falsum in ordine ad illam cognitionem, quia in ordine ad cognitionem tantum potest dici falsum obiectum cognitum per talem cognitionem.

PUNCTUM IV.

Quid sit bonum transcendentale.

- 1 DE hac re latè, & doctè P. Soar t. 1. Metaph. disp. 10. Ego verò breuiter attingam omnia, quæ ad naturam boni cognoscendam necessaria sunt.
- 2 Bonum est duplex; aliud bonum in se, aliud bonum alteri. Bonum in se est quod in se est perfectum, vnde Deus summè bonus dicitur, quia habet summam perfectionem, reliqua verò entia creata bona dicuntur, quia habent perfectionem requisitam ad suum esse, entitas enim incompleta licet non habeat perfectionem requisitam ad esse completum, habet tamen perfectionem, quæ ad suum esse incompletum requiritur, quia constituitur in esse materie. Perfectio est triplex essentialis, accidentalis, integralis. Perfectio essentialis consistit in prædicatis essentialibus, quibus entitas constituitur, hæc à nulla entitate, adhuc diuinitus potest separari, nulla enim entitas potest esse sine sua essentia. Perfectio accidentalis est aggregatio omnium accidentium, quæ exiguntur à forma ad suum esse naturale, in hoc sensu rem perfectam vocamus, quæ habet colorem, figuram, & pulchritudinem, aliæque accidentia iuxta propriam naturam requisita. Perfectio integralis est integritas omnium partium, quo sensu perfectum hominem vocamus illum, qui omnibus membris, partibusque corporis gaudet, & imperfectum mutilum aut mancum, eum qui membrorum aliquo orbatus est.
- 3 Hanc triplicem perfectionem triplex bonitas comitatur, quædam essentialis (essentialem voco non quia sit

formaliter ipsa essentia, sed quia realiter identificatur cum illa, & ex parte obiecti formaliter, tantumque ab ipsa ex modo significandi differt) alia accidentalis, integralis alia. Bonitatem accidentalem, & integram posse ab ente definita fundari non posse ab illo separari constat ex dictis. Hanc bonitatem in ordine ad se, quæ est idem ac perfectio entis non esse passionem illius ex parte obiecti docet Hortad. disp. 7. Metaph. lect. 4. quem impugnat Arriaga disp. 1. Metaph. lect. 6. immeritò tamen quia ex parte obiecti nullum prædicatum identificatur cum essentia est attributum, sed ipsa essentia, dicitur autem attributum ex modo cognoscendi, seu ex parte actus, quia apprehenditur tanquam passio, sicut est attributum hominis esse intellectum, & volituum in opinione non distinguere intellectum, & voluntatem ab anima, & in hoc sensu existimo hanc bonitatem, seu perfectionem esse passionem entis, quia conuenit omni enti, & non est ratio formalis illius, ens enim non definitur per perfectionem requisitam ad sui esse, sed per rationem existendi. Hanc conclusionem docet Soar disp. 10. lect. 3. quapropter assero hanc bonitatem rectè dici transcendentalem omni enti, consequitur enim omne ens, & à nullo, adhuc formaliter ex parte obiecti præcindi potest.

Bonum alteri est triplex, honestum, vile, & delectabile. Honestum sumi potest in ordine ad mores, & in ordine ad naturam: hoc honestum physicum dicerem, illud verò morale honestum in ordine ad mores. Bonum moraliter honestum est, quod independenter à quacunque utilitate, seu iucunditate per se est decens, & conueniens homini ratione videnti, hoc bonum præcipue sumitur in ordine ad actiones humanas: opera enim virtutum honesta vocamus. Deinde derivatur ex actionibus in alia externa, velut enim honestum vocamus, quatenus est præscriptus ratione honesta, recta, seu decente homini ratione prædicto. Alio modo definiri solet honestum, id, quod dignum est honore, & laude, ita virtutum opera honesta dicuntur, quia illis laus debetur, nullum enim aliud premium virtutis magis consonum, quam laus: in hoc sensu virtutum habitus honestos dicimus, quia oriuntur ex operibus honestis, & in illa inclinant, non verò potentias naturales quia hæc ex se sunt indifferentes ad opera bona, vel mala laude, vel vituperio digna. Hoc bonum honestum est maxime per se appetibile, & præcipuum bonorum.

Bonum honestum in ordine ad naturam est aliud quod perficit naturam per se, & illi per se est commodum secundum qualem ratione virtutis, delectationis, & utilitatis in ordine ad aliud bonum, vt est sanitas, integritas, & ipsa vitæ: hoc bonum ait Soar. n. 14 appellasse Philosophos bonum naturæ decens, in quod bonum inclinat appetitus innatus naturæ, sicut appetitus rationalis rationis regulis gubernatus in opera bona, atque honesta, quapropter hoc bonum potest appellari honestum honestate naturali, cuiuslibet enim naturæ decet propria integritas, atque perfectio, illa verò quæ subiecto sunt decencia honesta dicuntur in eodem genere, quo decencia appellantur.

Bonum delectabile est illud, quod delectationem & voluptatem affert subiecto, sicut dulce palato, quod in illo delectationem causat. Bonum vile dicitur, quod conducere potest ad bonum honestum, seu delectabile acquirendum, etiam si ex se nullam ex his rationem habeat.

Hæc omnia bona esse appetibilia nullus dubitat, honestum enim est præcipuum appetibile inter omnia, per se enim est decens, pulchrum, & ornamentum naturæ. Delectabile verò est conueniens subiecto, illique valdè charum, frui enim natura obiecto delectabili, & in illo quietem, dulcedinemque sibi gratam reperit. Vile verò non per se appetitur, sed ratione illius ad quod est vile, qui enim amat honores, amat pecunias, quibus honor comparari potest.

Omnia entia creata bonitatem aliquam habent sibi conuenientem, habent enim accidentia, passiones, & proprietates sibi maxime conuenientes, fuitque Priscillianistarum, & Manicheorum error, quem impugnant Patres, quos citatos reperies apud Soar. n. 4. asserentium esse quoddam creaturas ex se malas, & à quodam principio summe malo procreatas.

In substantia verò increata rectè notat Soar. ibid. num. 7. non reperiri hanc conuenientiam per modum vnus ad aliud, Deus enim est simplicissimum ens, in quo nulla est proprie

proprietates, seu passio distincta ab essentia, sed eminentissimè in entitate simplicissima continet perfectiones omnes, quæ in aliis entibus essentia, & passionibus distinctis correspondent, excellentiori quodam, longèque eminentiori modo.

9 Ratio utilitatis, omni enti creato, & increato convenit, causæ enim viles sunt suis effectibus, & accidentia, & passionibus substantiis, quas efficiunt in ordine ad suum esse, & conservari, & Deus ipse utilis est nobis, quatenus ab illo innumera bona, beneficiæque maximopere appetibilia recipimus.

10 Ratio honesti moraliter sumpti non omni entitati convenire certum est, sunt enim plura quæ maximopere decent hominem ratione præditum, & inhonesti dicuntur, quorum peccatum primum inter reliqua inhonestia locum obtinet, nihil enim magis alienum à ratione, quàm summum bonum, omniumque bonorum fontem offendere, & ab illo per peccatum averti.

11 Non omne ens habere rationem delectabilis certum putato, cui enim dolor, & tristitia delectari poterunt? sunt tamen aliqua, quæ, etsi huic subiecto molestiam afferant, alij verò delectationem, commodumque conciliant, lux enim quæ vesperationis oculos offendit, reliquorum viventium vitam oblectat.

12 Ex his infero cum Soar. n. 10. bonum transcendens pessimè sumi à bonitate honesta in genere moris. Affirmat Soar. posse dici bonum transcendens, quod abstrahit ab omnibus bonitatibus prædictis, quia ratio illa abstracta non potest non omni enti convenire, cum bonitas perfectionis, & utilitatis conveniat enti creato, & increato, & bonitas honestatis physica per modum perfectionis efficientis aliud, conveniat omni enti creato, & increato non per modum unius aliud efficientis, sed eminentissimo quodam modo per modum simplicis entitatis ratione supra explicata.

13 Ego ad hanc rationem abstractam non recurro ad bonitatem transcendentalem omni enti assignandam, quia si specialis ratio boni omni enti competit, hæc potiori iure dicitur passio illius, quàm ratio alia univiersalis abstracta ab hac speciali, quod convenit omni enti, & ab alia quod illi non convenit, sicuti rationale hominis passionem esse dicimus, & non rationem aliquam abstractam à rationali quod convenit homini, & ab inanimabili, quod illi non convenit. Bonitas integralis aut accidentalis non esse passionem entis ex eo infero, quod utraque sæpe sæpius ab ente separatur, & integralis bonitas entitati indivisibili, Angelo, v. g. qui partes non habet integrantes nullatenus competit, & accidentalis integritas physice Deo non convenit, quia in illo nullum accidens physicum reperitur. Bonitas, seu perfectio essentialis, & insuper bonitas utilitatis omni enti competit, & ex hoc capite utraque posset dici passio entis, nihilominus exillimo perfectionem essentialem, quæ constituit in omnium prædicatorum essentialium integritate propriè dici passionem entis, quia hæc omni enti convenit, & immediatè intelligitur ens essentialiter constitutum comitari, & est quod intrinsecè pertinet ad ipsum ens absque vilo respectu ad aliquod extrinsecum, sine quo ratio utilitatis intelligi nequit. Hanc perfectionem essentialem non distingui ex parte obiecti ab ipsa entis essentia, dixi n. 2. & facillè probatur ex eo, quod nihil aliud importet quàm ipsa prædicata essentialia ut sufficientia absque vilo alio rem constituere, & adæquatè metaphysicè componere, seu ipsa prædicata tanquam quoddam aggregatum, in quo continentur omnia, quæ ad rem essentialiter constituendam requiruntur; quod tantum ex modo cognoscendi ab ipsa essentia distinguitur. Hanc essentialem perfectionem physicam honestatem, seu naturæ honestatem appello, ut cum aliis loquar, licet propriè honestatis nomen propriè bonitati morali, quàm physica conveniat.

14 Explicui iam rationem boni, probavi bonum honestum, delectabile, & vile esse amabile, ex quo inferitur hæc omnia bona connotare actum appetitus, quem possunt terminare; potest tamen dubitari, an illum connotent tantum tanquam potentiam potentem versari circa illa, an verò tanquam rationem formalem boni constitutam, quod iam explicui.

15 In primis dicendum est rationem terminantem actum appetitus, seu voluntatis supponi ad ipsum actum, ac proinde obiectum in hoc sensu per se formaliter esse appetibile, non per actum, quia ideo appetitur, quia est appeti-

bile, non tamen è contra est appetibile, quia appetitur. Addendum tamen rationem appetibilis extrinsecè includere actum appetitus, quia si hic actus non esset possibilis, obiectum absolute appeti non posset quantumvis ex se virtutem haberet terminandi appetitum; sicut enim entitas dicitur producibilis per non repugnantiam intrinsecam, & à potentia extrinseca potente eam producere, sic appetibile dicitur per entitatem intrinsecam tenentem se ex parte obiecti, & ab appetitu extrinseco potente illam appetere.

De bono formaliter eodem modo philosophandum est, ac de appetibili, affirmo enim totam rationem formalem boni tenere se ex parte obiecti ad actum amoris, seu appetitus, unde obiectum non constituitur bonum per actum appetitus, vel amoris, sed per convenientiam, quam dicit ad subiectum, & honestatem, seu physicam, seu moralem, quam in se habet, & per delectabilitatem, seu utilitatem, quæ supponuntur ad actum appetitus, non enim ideo est obiectum conveniens subiecto, quia appetitur, sed ideo appetitur, quia est conveniens subiecto. Unde convenientia, quæ est ratio formalis bonitatis supponitur ad amorem, explicatur tamen per ordinem ad illum, sicut obiectum per suam potentiam, per quam rectè cognosci potest tanquam per medium extrinsecum.

Ex his inferitur diuerso modo respicere verum cognitionem, quàm bonum amorem; verum enim respicit cognitionem tanquam formam illud constituentem in ratione veri, quando hac seclusa tantum consideratur ut ens; bonum verò respicit amorem tanquam actum, qui potest tendere in illud, ut in obiectum adæquatè ab amore distinctum, quando secluso amore concipitur convenientia in ordine ad subiectum honestas moralis, & physica, delectabilitas, & utilitas.

PUNCTUM V.

De malo bono transcendentali opposito.

Tot malorum genera reperiuntur quot bonorum Puncto præcedenti assignauimus, malum enim dicitur quod caret perfectione sibi debita: in hoc sensu mors hominis, & non esse cuiusvis rei est summum malorum, quia est carentia totius entitatis, ac proinde totius perfectionis, & essentia physica, malum etiam dicitur quod opponitur integritati accidentali, in hoc sensu dicimus malum esse cibum non habentem colorem, odorem, & saporem sibi debitum, & malum esse cathedram, vel mensam, cui deficit aliqua pars ad sui integritatem requisita.

Hoc malum est duplex, negatiuum, & positiuum: negatiuum est carentia perfectionis debita, sicut est carentia frigoris in aqua, duorum brachiorum in homine; malum positiuum est positiua entitas data subiecto contra exigentiam illius, in hoc color est malus aquæ, & duplex caput est malum homini; homo enim, qui duplex haberet caput valde imperfectus diceretur, & monstrum.

Deinde est malum, quod opponitur bono honesto utili, & delectabili, tam positiue, quàm negatiue, negatio enim operis honesti debiti malum inhonestum dicitur, sicut negatio auditionis Missæ in die festo, quæ dicitur malum inhonestum negatiuum. Malum positiuum est actus positiuus indecens homini recta ratione utenti, sicuti actus intemperantia hoc malum opponitur honestati morali, honestati verò physica opponitur priuatiue negatio qualitatibus substantia, v. g. frigiditatis aquæ, & positiue qualitas, cui subiectum physice repugnat, calor scilicet eidem aquæ.

Bono utili priuatiue opponitur carentia medij requisiti ad bonum honestum, vileve consequendum, & positiue opponitur illud quod non solum non iuuat, sed etiam retrahit ab eodem bono consequendo. Bono honesto illius carentia priuatiue opponitur, & positiue malum inhonestum. Delectabili bono opponitur priuatiue carentia obiecti delectabilis, quo subiectum ex aliquo capite debebat sui, & positiue obiectum doloriferum tristitiam, anxietatemve adducens.

Nota diuisionem tam bonorum quàm malorum tantum esse precisuam, non verò in membra physice opponi, idem enim bonum, idemque malum potest sub diuersis rationibus ad diuersas species pertinere.

CONTRO